

TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİNE BAKIŞ²

Her ne kadar Türkiye-AB ilişkilerinin ellinci yıldönümü hiç fark edilmeden ve kutlanmadan geçmiş olsa da, 2013 yılının sonları söz konusu ilişkilerin geleceği açısından umut vadeden gelişmelerin gözlemlenmeye başladığı bir dönem oldu. Tarafların, ilişkilerinin geleceği konusunda bir karar verilmemiş olsa da, en azından süreci canlı tutmaya çalışmaları “ihtiyatlı bir iyimserlik”³ havasının oluşmasına yol açtı.

Türkiye'nin AB katılım sürecindeki performansını değerlendiren 2012 İlerleme Raporu'nun – 1990'ların sonu ve 2000'lerin başından beri en eleştirel rapor – sert üslubundan sonra, Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan 2013 yılı İlerleme Raporu, özellikle Türkiye'deki temel özgürlükler ve katılımcı demokrasinin durumuna ilişkin haklı uyarılarda bulunsa da, bunu çok daha yumuşak bir üslupla yaparak, Hükümet tarafından atılan tüm reform adımlarını vurgulamaya çalıştı.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155/Nilgun+Arisan+Eralp>

² Turkey Policy Brief Series'de 24 Ocak tarihinde yayınlanmıştır. <http://www.tepav.org.tr/en/haberler/s/3613>

³ Aycan Akdeniz, “EU-Turkey Relations: Towards a Constructive Re-Engagement?,” TESEV, *Foreign Policy Programme*, 2013.

Üç yıllık bir aradan sonra 5 Kasım 2013’de önemli bir fasıl (Fasıl 22: Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu) müzakerelere açıldı. Bu fasıl Nicolas Sarkozy’nin başkanlık döneminde Fransa tarafından bloke edilen beş fasıldan biriydi. 16 Aralık 2013 tarihinde ise taraflar arasında “vize diyalogu”, Türkiye’nin, uzunca bir süre beklettikten sonra AB tarafından vizelerin kaldırılmasına yönelik olarak hazırlanan “Yol Haritası”nı onaylaması ve söz konusu diyalogun önkoşulu olan “Geri Kabul Anlaşması”nı imzalaması ile başladı.

Yakın gelecekte önemli üst düzey ziyaretlerin yapılacağı açıklanması da olumlu havaya katkıda bulundu. Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan neredeyse beş yıl sonra, Ocak ayında Brüksel’e giderek görevleri bir kaç ay içinde sona erecek olan AB Konseyi, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu yöneticileriyle bir araya gelecekti. Tam üyelikle ilgili gördüğü için dört müzakere faslını bloke etmeye devam eden Fransa Başkanı François Hollande da Ocak ayı sonunda Türkiye’yi ziyaret edecekti.

Bu olumlu gelişmelerin nedenleri konusunda farklı yorumlar yapılsa da Türkiye’nin bölgesindeki son gelişmelerin bu konuda katalizör rolü oynadığı açık. Bölgedeki istikrarsızlık ve Türkiye’nin giderek yalnızlaşması ülkenin Batı dünyası ve AB’ye karşı tutumunu gözden geçirmesine neden oldu. Bu arada Türkiye ekonomisinin kırılganlığının da, yani azalan büyüme oranı, ciddi boyutlarda yapısal cari açık, kısa vadeli sermaye girişlerine bağımlılık ve özel sektörün artan dış borcunun gelişmelerde etken olduğunu söylemek yanlış olmaz. Öte yandan AB de çok önem verdiği ve istikrarsızlığının kolayca Avrupa’ya sıçrama potansiyeli bulunan bir bölgede yer alan Türkiye üzerindeki etkisini kaybetmek istememekte. Bu nedenle ülkede son dönemde yavaşladığı gözlemlenen demokrasinin konsolidasyonu sürecine olabildiğince yapıcı katkıda bulunmaya karar vermiş gözüküyor. AB’nin sesi özellikle Türkiye’nin imajının değişmesinde rol oynayan Gezi Parkı protestolarından sonra bu konuda daha fazla duyulmaya başladı. Birçok Avrupalı “liberal demokratik değerleri savunmak amacını güden toplumsal ayaklanmadan çok etkilendi” ve bu nedenle AB’ye “Türkiye’den kaçmaması” telkin edildi.⁴

Bütün bu gelişmeler Türkiye-AB ilişkilerinde geri dönülmez bir değişikliğe mi işaret ediyor? Bu çok yerinde bir değerlendirme olmaz. Açıkçası, Türkiye-AB ilişkilerinin henüz istikrarlı bir çizgiye oturmamış olmasının etkisi ve çeşitli risk unsurlarının katkısıyla daha olumsuz bir seyir izleme olasılığı ortadan kalkmış değil.

En önemli risk faktörü ilişkilerdeki kısır döngüdür. AB’nin Türkiye’yi kimlik sorgulamasına dayalı nedenlerle tam benimseyememesi ve Avrupalılığı hakkındaki endişelere atıfta bulunması Türkiye’nin AB katılım müzakereleri sürecine olumsuz yansımıştır. Her ne kadar AB’ye katılım Türkiye’de bir devlet politikası niteliği kazandıysa da bu sözel düzeyde kalmış ve içselleştirilememiştir. Zaman içinde AB’nin Türkiye üzerindeki yaptırım gücünü yitirmesi Türkiye’de demokrasinin konsolidasyonu sürecinin yavaşlamasındaki etkenlerden biri olmuştur. Bu durum da AB’de Türkiye’nin güçler ayrılığı ve hukukun üstünlüğüne dayalı katılımcı bir demokrasiyi yerleştiremediği izlenimini güçlendirmiş ve Türkiye’ye karşı çıkan kesimlerin elini daha fazla güçlendirmiştir.

Bu “yapısal risk unsuru”nun yanısıra, yukarıda değinilen olumlu gelişmelerin hepsi kendi içlerinde belirsizlikler barındırmakta, bunlar da ilişkileri zedeleme potansiyeline sahip olarak gelecek konusunda tahmin yürütmeyi zorlaştırmaktadırlar.

⁴ Marc Pierini, “Two squares, one requirement,” *Hürriyet Daily News*, 9 December 2013.

Önümüzdeki Döneme İlişkin Risk Unsurları

Önümüzdeki dönemde Türkiye-AB ilişkilerinin nasıl gelişeceğine ilişkin bir değerlendirme yapabilmek için bazı risk unsurlarının analiz edilmesi gerekmektedir.

2013 İlerleme Raporunun Mesajları

Avrupa Komisyonu'nun son ilerleme raporu genel olarak taraflar arasındaki ilişkilerin yumuşamasına ilişkin bir gösterge olarak algılandı.⁵ Bu algının oluşmasındaki en önemli etken, Rapor'un Türk hükümeti tarafından da olumlu karşılanan yumuşak üslubuydu. Ancak, Rapor'a dayanarak Türkiye ve AB arasındaki ilişkilerin olumlu yönde ilerlediği konusunda kesin bir yargıya varmadan önce, metin son gelişmeleri göz önüne alarak dikkatle incelenmelidir.

Gezi Parkı protestolarının barışçı bir nitelik taşıdığını belirten Rapor, Türkiye'de gerçek anlamda katılımcı bir demokrasinin konsolide edilmediğini vurgulamakta ve bundan sonra Türkiye'deki temel özgürlüklere saygı gösterilip gösterilmediği konusundaki ölçütün, hükümetin ifade ve toplanma özgürlüğünü savunma kapasitesi olacağını belirtmektedir. Bu değerlendirmelerin Türkiye'ye net mesajının "liberal bir demokrasi için seçim sandığından fazlasına ihtiyaç vardır"⁶ olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de katılımcı demokrasi ve temel özgürlüklerin durumu dikkate alındığında İlerleme Raporu'nun mesajları ciddiye alınmalıdır. Bu bağlamda, protestocuların terörist örgütlerin üyesi olduğunu ve polisin protestoculara karşı orantılı güç kullandığını öne süren Gezi Parkı iddianamesinin AB tarafından olumlu karşılanması pek mümkün gözükmemektedir.

AB Katılım Sürecinde Ağırlığın "Hukukun Üstünlüğü"ne Kayması ve Türkiye'deki Son Yolsuzluk Soruşturması

2012 yılında AB Genişleme Stratejisi'nde önemli bir değişiklik gerçekleşti. AB "hukukun üstünlüğü"nü Genişleme Stratejisi'nin merkezinde konumlandırarak, Kopenhag siyasi kriterlerinin temel ölçütü haline getirdi. Bu gelişmede, aday ülkelerin ve Bulgaristan, Romanya ve Macaristan gibi görece olarak yeni üye olan ülkelerin bu alanda karşılaştığı sorunların belirgin hale gelmesi önemli rol oynadı. 2013 yılı Genişleme Stratejisi'nde şu ifade yer alıyordu: " AB'ye katılmak isteyen ülkeler hukukun üstünlüğü ilkesinin işlerliğini sağlayacak temel kurumları oluşturmalı ve desteklemelidirler.....organize suç ve yolsuzlukla mücadele siyasi, ekonomik ve yasal sistemlere suç unsurlarının sızmasını engellenmesinde esastır."⁷

AB'nin bu yaklaşımı, Büyük Rüşvet Operasyonunun ele alınış biçimi ile birlikte değerlendirildiğinde – Türkiye Cumhuriyeti devleti kurumlarının tek elden yönetimi, yargının bağımsızlığının ortadan kalkması⁸ -, "hukukun üstünlüğü" ilkesinin Türkiye'nin zaten sorunlu olan AB katılım sürecinde başka bir ciddi sorun teşkil edeceğini tahmin etmek zor değil.

⁵ EurActiv, "Commission report signals thaw of EU-Turkey relations," 21 October 2013, www.euractiv.com/enlargement/commission-report-signals-thaw-in-news-531196.

⁶ Marc Pierini, "Europe and Turkey: Still Talking?," *European Voice*, 17 October 2013.

⁷ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Enlargement Strategy and Main Challenges 2013-2014,

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/strategy_paper_2013_en.pdf.

⁸ Kemal Kirişçi, "Turkey's Democratic Institutions Besieged," *Brookings*, 3 January 2013.

Katılım Müzakereleri

Katılım müzakerelerinin geleceğine ilişkin beklentiler aşağıdaki değerlendirmelere bağlıdır.

Fransa'nın Blokajının Devamı : AB'nin Güvenilirlik Sorunu

Türkiye AB ile son derece siyasi nitelik kazanmış ve doğal olarak tıkanmış bir katılım müzakereleri sürecini sürdürmeye çalışmaktadır. Kıbrıs sorununun müzakerelere yansımalarının yanısıra, ülke Almanya'nın açıkça "ayrıcılık ortaklık" -şimdi "stratejik ortaklık" haline gelmiştir- alternatifini gündeme getirmesi ile karşı karşıya kalmış, ayrıca Fransa sadece üyelik perspektifi ile doğrudan ilintili diye beş müzakere faslını bloke etmiştir.

Üç yıl aradan sonra yeni bir faslın müzakerelere açılması, zaman zaman bazı kesimler tarafından süreçte önemli bir açılım veya stratejik bir değişiklik olarak değerlendirilmektedir. Oysa Fransa Başkanı'nın resmi ziyaretinde bile kaldırılması çok mümkün gözükmeyen Fransa blokajı diğer dört fasıl için devam ettiği sürece, bu gelişme için böylesi bir yorum yapmak doğru değildir.

AB ile müzakere sürecinin Türkiye'de ciddi bir güvenilirlik sorunu yaşadığı herkes tarafından bilinmektedir. Türkiye'de kamuoyunun çok az bir yüzdesi, Türkiye'nin üyelik kriterlerini yerine getirdiğinde AB üyesi olacağına inanmaktadır. Maalesef yaygın olan kanı "ağzımızla kuş tutsak üye olamayız" dır. Bu kanının oluşmasına yönelik en somut gelişme, AB'nin çok önemli bir üye ülkesinin AB'nin oybirliği ile alınan kararlarına karşı çıkarak, tek taraflı olarak, "üyelikle ilişkili" diyerek beş – şimdi dört- müzakere faslını bloke etmesi, daha da tedirgin edici bir şekilde hiç bir AB üye ülkesinin bu tavır karşısında resmi bir pozisyon almamasıdır. Bu nedenle Fransa'nın AB'nin oybirliği ile aldığı kararla çelişen ve hiç bir AB kararına dayanmadan dört fasıl için devam eden blokajı AB'nin Türkiye'ye karşı tutumu açısından bir güvenilirlik ve meşruiyet testi niteliği taşımaktadır.

Bu kapsamda, Ekonomik ve Parasal Politika başlıklı 17. fasıl, bloke edilen diğer fasıllardan ayrı değerlendirilmelidir. Çünkü Fransa dahil tüm AB üye devletleri oybirliği ile bu faslın açılmasına karar vermiş, bu karar Türkiye'ye 2007 yılının ilk yarısında AB dönem başkanlığını yürüten Almanya tarafından resmi bir mektupla bildirilerek, ülkeden müzakere pozisyon belgesini hazırlaması talep edilmiştir. Türkiye kendisinden istenen müzakere pozisyon belgesini AB'ye Mart 2007'de resmen sunduktan sonra, bu fasıl da üyelikle doğrudan ilişkili olduğu gerekçesiyle Fransa tarafından bloke edilen fasıllar arasında yer almıştır. Dolayısıyla bir AB üyesi, hiç bir AB kararına dayanmayan tek taraflı bir tutumla, üstelik AB'nin oybirliği ile aldığı bir karara uymamış ve dönem başkanı sıfatıyla Almanya'nın yazdığı bir mektubu hükümsüz hale gelmiştir.

Bu konu AB yetkilileri nezdinde gündeme getirildiğinde ve faslın neden açılmadığı sorgulandığında ilk bakışta haklı gözükken bir gerekçe öne sürmekte ve Avro krizine neden olan unsurları ortadan kaldırma ve sonuçlarının olumsuz etkilerini azaltma yönünde atılmakta olan adımların bu faslın içeriğinde yer alan AB müktesebatını değiştirdiğini öne sürmektedirler. Ancak, söz konusu değişiklikler rahatlıkla "kapanış kriteri" olarak Türkiye'ye sunulabilir. Zaten bütün fasıllarda müzakereler bitmeden hiç bir fasıl tam olarak kapanmadığından kapanış kriterlerine müzakere süreci boyunca ek yapmak mümkündür. Ayrıca aynı sorun, yani 17. Fasıl kapsamındaki müktesebatın bu aralar sürekli değişmekte olması, İzlanda'nın AB katılım müzakereleri sürecinde gündeme gelmemiş ve İzlanda ile bu fasıl Aralık 2012'de açılmıştır.

Bu nedenle AB'nin Fransa tarafından sürdürülen blokajın sürmesi karşısında sessiz kalması veya bu blokajı kaldırmaya çalışması ilişkilerin geleceği açısından önemlidir.

23. ve 24. Fasılların Açılması: AB İçin Başka Bir Güvenilirlik Sorunu

Türkiye’de siyasi reform süreci açısından çok önemli olan 23. Yargı ve Temel Haklar ve vize serbestisi için atılması gereken adımları içeren 24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarının açılmaları hiç bir AB kararı olmaksızın Kıbrıs tarafından tek taraflı olarak engellenmektedir. Avrupa Komisyonu ve bazı AB üye devlet liderleri siyasi kriterlerin yerine getirilmesi ve vize diyalogu açısından bu fasılların açılmasının gerekliliğine dikkat çekse de, bu fasılları bir üye devletin tek taraflı kararına “rehin” bırakan AB bu konuda da bir güvenilirlik zaafiyeti sergilemektedir.

Vize Serbestisi Süreci

Vize serbestisi Türkiye’de halkın AB’ye güveninin yeniden tesis edilmesi açısından sembolik bir öneme sahiptir. Eğer gerçekleştirilebilirse, vize muafiyetinin işadamları, öğrenciler ve turistler için çok elverişli olmasından çok daha önemlisi, halkın, AB ülkelerine seyahat ederken kendisinin “diğeri” olarak algılandığı duygusundan sıyrılmasını sağlayacak olmasıdır.

Buradaki risk unsuru vize diyalogu sürecinin başlamasının kamuoyuna yansıtılış biçiminde yatmaktadır. Kamuoyunda, Türkiye’nin AB’nin nihai olarak vize serbestisini öngören “Yol Haritası”nı kabul ederek “Geri Kabul Anlaşması”nı imzalamasından *3,5 yıl sonra* Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına uygulanan vize uygulamasının otomatik olarak kalkacağı şeklinde bir yanlış algılama oluşmuştur. Oysa ki AB tarafından Türkiye’ye uygulanan vize uygulamasının kalkması öncelikle ülkenin “Yol Haritası” ve “Geri Kabul Anlaşması”nda yer alan koşulları yerine getirmesine bağlıdır. Nihai karar da AB kurumları tarafından verilecektir.

Türkiye tarafından imzalanan ve kendi toprakları üzerinden yasa dışı yollarla kaçak olarak AB’ye giden mültecileri geri alacağına ilişkin Geri Kabul Anlaşması, üç yıl sonra yürürlüğe girince AB ve Türkiye arasında ciddi bir yük paylaşımı gerektirecektir. Bu yük paylaşımı yasa dışı yollarla AB ülkelerine giden ve geri gönderilen mültecilerin barınacakları kabul merkezleri ve mülteci kamplarının oluşturulması aşamasında özellikle gündeme gelecektir. Söz konusu paylaşım AB’nin mali yardımı ve taraflar arasında sınır yönetimi konusunda geniş kapsamlı bir işbirliği ile gerçekleştirilmek zorundadır. Böylesi bir işbirliği olmadığı takdirde süreç sorunlu bir nitelik kazanacaktır.

Vize diyalogu sürecinde başka bir sorun AB tarafından hazırlanan “yol haritası”nda Türkiye tarafından üstlenilmesi beklenen yükümlülüklerin taraflar tarafından algılanış biçimi arasında bir fark bulunmasıdır.

Yol haritasında⁹ Türkiye tarafından yerine getirilmesi gereken yükümlülükler arasında iki zorlu ve önemli konu bulunmaktadır:

- Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne dahil edilen, ülkenin doğusundan gelecekleri mülteci olarak kabul etmeyeceğine ilişkin “coğrafi sınırlamanın” kaldırılması;
- Türkiye’nin, bölgesindeki ülkelere yönelik olarak başlattığı vizesiz seyahat uygulamalarına son verilmesi.

⁹ Roadmap: Towards a Visa-Free Regime With Turkey, [Roadmap : Towards a Visa-Free Regime With Turkey, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf).

Birinci konu, Türkiye açısından her açıdan maliyetli olabilecek bir uygulamayı başlatabilme riski taşıdığından, ikinci konu da Türkiye'nin bölgesindeki "yumuşak gücü" nün ana unsurlarından biri olduğundan özellikle üzerinde durulmaktadır.

AB Bakanlığı tarafından vize diyalogu sürecine açıklık getirmek amacıyla hazırlanan "Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları"¹⁰ isimli belgede iki yükümlülüğün de Türkiye'nin AB'ye üyeliği aşamasında yerine getirileceği ifade edilirken, AB tarafından hazırlanan "Yol Haritası"nda yükümlülükler sıralanırken, üyeliğe hiç bir atıf yapılmıyor.

Türkiye bütün bu zor yükümlülükleri yerine getirirse bile nihai karar, nitelikli çoğunlukla karar verecek olan AB Bakanlar Konseyi'ne ve mutlak çoğunluk ile onayını belirleyecek olan Avrupa Parlamentosu'na ait olacaktır. AB Bakanlar Konseyi'ndeki oylamada Almanya'nın ağırlık taşıyacağı kesin gibidir. Ayrıca, bu aralar Almanya, Fransa, Hollanda, Finlandiya vb. gibi ülkelerde "yabancı" karşıtı partilerin güçlenmeye başladığı ve 2014 seçimlerinde Avrupa Parlamentosu'nda bir miktar ağırlık taşıyabilecekleri olgusu da göz ardı edilmemelidir.

Eğer Türkiye yukarıda ifade edilen yükümlülükleri yerine getiremezse, ya da AB'nin ilgili kurumları yükümlülüklerin yerine getirilmesine karşın Türkiye'ye vize serbestisini başlatmazsa, bu durum Türkiye-AB ilişkilerine bir darbe daha vuracak, AB'nin Türkiye kamuoyu nezdinde kaybettiği güvenin yeniden tesisini olanaksız hale getirerek, katılım sürecine ciddi zarar verebilecektir.

Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceğine Yönelik Beklentiler

2013 yılının sonlarına doğru, taraflar arasındaki ilişkilerde olumlu olarak değerlendirilebilecek gelişmeler olduysa da, ilişkilerin bir süredir içinde bulunduğu darboğazdan kısa vadede çıkması pek mümkün gözükmemektedir.

Bazı araştırmacılar¹¹, AB'de Avro krizi ile mücadele sürecinde iyice belirginleşmeye başlayan "çok katmanlı" veya "çok vitesli" yapıların, kriz sonrası Avrupa'sında Türkiye için yeni ve daha esnek üyelik formüllerinin gündeme gelmesini sağlayabileceğini öne sürmektedirler. Türkiye'nin enerji, ulaştırma, tek pazar veya ortak güvenlik ve savunma gibi önemli alanlarda AB müktesebatını benimseyebileceği, sosyal şart, Schengen ve Avro gibi konularda ise AB'nin hukuki ve kurumsal çerçevesinin dışında kalabileceği öne sürülmektedir. Her ne kadar, Türkiye ve AB arasındaki ilişkilerin mevcut durumu dikkate alındığında bu yaklaşımın çekiciliği ve rahatlatıcılığı yadsınamazsa da, gerçekleşme olasılığı zayıf gözükmektedir. Her şeyden önce üst düzey bir AB yetkilisinin de ifade ettiği gibi, "dışarı çıkabilmeniz için önce içerde olmanız gerekmektedir". AB'de çok katmanlı/çok vitesli bir yapı fiilen oluşmaktaysa da, şu anda böyle bir yapıya AB antlaşmalarıyla yasal bir temel sağlanmış değildir. Ayrıca böyle bir yapıya AB müktesebatında yer verilse ve Türkiye de içinde yer alabilse bile, ülkeye hangi AB politikalarını benimseyebileceği konusunda seçme hakkı verilmesi olası değildir. Buradaki temel soru, Türkiye'nin uygulayacağı AB politikaları şekillendirilirken ilgili karar mekanizmalarının içinde yer almayacağıdır.

¹⁰ AB Bakanlığı, "Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları," Aralık, 2013, http://www.abgs.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkin-da_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf

¹¹ Natalie Tocci and Dimitar Bechev, "Will Turkey Find Its Place in Post-Crisis Europe?," Stiftung Mercator, IAI, IPC. *Policy Briefs, Global Turkey in Europe*, December 2012. Meltem Müftüler Baç, "The Future of Europe, Differentiated Integration and Turkey's Role," Stiftung Mercator, IAI, IPC. *Policy Briefs, Global Turkey in Europe*, October 2013.

Türkiye-AB ilişkilerinde taraflar katılım yönünde ciddi bir çaba göstermezken ilişkiyi sonlandırma cesaretini de göstermemektedir. İlişkilerin olası nihai hedefi konusunda kafa yorulmazken, zorlu müzakere süreci bir şekilde devam ettirilmeye çalışılmaktadır.

AB katılım müzakerelerinden çekilmek Türkiye’de ciddi bir politika değişikliği gerektirmektedir. AB katılım hedefi, sadece söylemsel düzeyde de olsa bir devlet politikası niteliğini kazanmıştır. Hala Türkiye’de halkın yarısına yakını ülkenin siyasi, ekonomik ve toplumsal dönüşümünde önemli rol oynamış olan AB katılım süreci hakkında olumlu düşünmektedir. Türkiye’nin bölgesinde azalan çekim gücü ile AB katılım süreci yakından ilgilidir. AB ülkelerinde yaklaşık dört milyon Türkiye kökenli yaşamaktadır. AB halihazırda Türkiye’nin en önemli ticaret ortağıdır ve Türkiye’ye gelen doğrudan yabancı yatırımın dörtte üçü AB kaynaklıdır.

AB için ise müzakerelerin askıya alınabilmesi, Avrupa Komisyonu’nundan veya üye ülkelerinin üçte birinden gelecek bir teklife ihtiyaç bulunmakta, ayrıca bu teklifin AB Bakanlar Konseyi tarafından nitelikli çoğunlukla onaylanması gerekmektedir. Mevcut oy dağılımı ve askıya alma kararı için 255 oy gerektiği dikkate alındığında Konseyin bu yönde bir karar alması zor gözükmektedir. Ayrıca, içinde bulunduğu bölgenin vahim koşulları düşünüldüğünde, hiç bir AB üyesi Türkiye ile katılım müzakerelerinin bitirilmesinde aktif rol oynamak istemeyecektir.

Türkiye-AB ilişkilerinde gerçek bir atılım, Avrupa Komisyonu’nun da ifade etmiş olduğu gibi, “aktif ve güvenilir bir katılım süreci”nin hayata geçirilmesi ile mümkün olabilecektir. Bunun gerçekleşebilmesi için de, taraflar birbirlerini gerçek bir ortak olarak görmeye ve öyle davranmaya başlamalıdır. İlişkilerdeki gerçek test niteliği taşıyacak böyle bir değişiklik için de, AB “Kıbrıs sorunu ve medeniyetler uyumu”¹² ndan ziyade Türkiye’nin üyelik yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği ile ilgilenmesi, Türkiye’nin de AB katılım sürecini ciddiye alarak, evrensel normları benimseme ve içselleştirme konusunda samimiyet göstermesi ve AB’nin eleştirilerini iç işlerine karışma şeklinde değerlendirmemesi gerekmektedir.

---

¹² Nigar Göksel, “Turkey’s Europeanization: Conspiracy or Democracy?,” The German Marshall Fund of the United States, *On Turkey Series*, 12 November 2013.